

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการครั้งที่ ๔/๒๕๕๘
วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลา ๐๘.๔๕ น.

ณ ห้องประชุมสุทธิพร จีระพันธุ์ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

.....

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายสุวรรณ บุราพรนุสรณ์	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	ประธานคณะกรรมการ
๒. นายบพิตร อมราภิบาล	ผู้อำนวยการศูนย์สารสนเทศ	คณะกรรมการ
๓. นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ	ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	
๔. นายเอนก อารังมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	คณะกรรมการ
๕. นางดารณี ชนะชนม์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๖. นางบุญธิชา ชมชื่น	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ
๗. นางพิไลพรรณ แก้วศรีนวล	นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	
๘. นางนภัสวรรณ ก้องเอกภพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	
๙. นายวิโรจน์ ปัญญาวิชัย	นายช่างสำรวจอาวุโส	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบ	
๑๐. นางสาวพอใจ คล้ายสวน	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	
๑๑. นางสาววราภรณ์ เอ็มประยูร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	คณะกรรมการ
	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	
๑๒. นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	คณะกรรมการ และเลขานุการ
๑๓. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางวันเพ็ญ จิรทรัพย์เจริญ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	คณะกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

๑. นายศักดิ์ชาย แก้วศรีนวล	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	ติตราชการ
๒. นางสาวอมราพัทธ์ เวชเตง	ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	ติตราชการ
๓. นางสาวอัจฉรา วัฒนะเจริญ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดิน	ติตราชการ
๔. นายสมศักดิ์ รุ่งเพ็ชรวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	ติตราชการ /ผู้เข้าร่วม...

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑) นายเกียรติยศ ทรงสง่า	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
๒) นางสาวกานดา ศากยะโรจน์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
๓) นางสาวสุดารินทร์ รอดมณี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๔) นางสาวศรียา ดำรงค์กุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
๕) นางสาวสุภัค แก้ววาริ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
๖) นายพชร แสนหล้า	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
๗) นางสาวดวงพร อุปรโมยมาศ	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ
๘) นายปฐมโชค ชัยเคียน	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ
๙) นายสุพจน์ สุขสิทธิ	เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
๑๐) นางสาวสุดา มาลากุล ณ อยุธยา	เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน
๑๑) นางสาวเกตุร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
๑๒) นายธิตินันท์ ศรีภมร	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
๑๓) นายทรงวุฒิ ม่วงเจริญ	พนักงานจ้างเหมาบริการ
๑๔) นายจตุพร แสงแก้ว	พนักงานจ้างเหมาบริการ
๑๕) นายสุทธิรักษ์ ทรัพย์ดิลก	พนักงานจ้างเหมาบริการ
๑๖) นางสาวอัญชลี มณีสร้อย	พนักงานจ้างเหมาบริการ

เริ่มประชุมเวลา ๐๘.๔๕ น.

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

การประชุมคณะกรรมการวิชาการ ครั้งนี้ เป็นการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๕๘

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่อง การรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

ครั้งที่ ๓/๒๕๕๘ วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเพื่อทราบ

- ไม่มี-

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ ๔.๑ ผลงานวิชาการ จำนวน ๒ เรื่อง

(๑) การจัดการความรู้โดยกระบวนการโรงเรียนชาวนาต้นแบบเพื่อการพึ่งพาตนเอง
ด้านเมล็ดพันธุ์

โดย นางสาวบุญธิชา ชมชื่น	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการพิเศษ
สำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	
นางสาวสุภัค แก้ววาริ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
นายพชร แสนหล้า	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ
กองประสานงานโครงการพระราชดำริและโครงการพิเศษ	

/วัตถุประสงค์...

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ของเกษตรกรในโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย
2. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของเกษตรกร ทั้งที่ไปประยุกต์ใช้กับแปลงนาของตนเองและการถ่ายทอดขยายผลในชุมชน
3. เพื่อศึกษาความรู้การจัดการด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับทราบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในลักษณะของกิจกรรมโรงเรียนชาวนาต้นแบบที่เหมาะสมในการสร้างการเรียนรู้เชิงปฏิบัติให้กับเกษตรกร
2. ได้ชุดข้อมูลองค์ความรู้ระบบการผลิตข้าวพันธุ์พื้นบ้าน สำหรับเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ขอบเขตด้านประชากร เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมที่โรงเรียนชาวนาฯ แม่ข่ายทั้ง 4 แห่ง จำนวน 115 ราย โดยใช้แปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาฯ ฝึกปฏิบัติ เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง พบปัญหาอะไร แก้ปัญหาอย่างไร (ค้นหาคำตอบ) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ได้แก่
 - 1) ภาคเหนือ จำนวน 2 แห่ง คือ
 - 1.1) แปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย จังหวัดน่าน จำนวน 26 ราย
 - 1.2) แปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย จังหวัดแพร่ จำนวน 32 ราย
 - 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 แห่ง คือ
 - 1.1) แปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย จังหวัดยโสธร จำนวน 33 ราย
 - 1.2) แปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 24 ราย
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจงจากเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมจากโรงเรียนฯ แม่ข่ายทั้ง 4 แห่ง จำนวน 9 ราย ที่มีรูปแบบ วิธีจัดการความรู้ การขยายผล และการจัดการกลุ่มที่แตกต่างกัน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาจากกระบวนการจัดการความรู้โรงเรียนชาวนาต้นแบบ ผ่านกิจกรรม การเพาะปลูกข้าว เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีในแปลงสาธิตในโรงเรียนชาวนา และแปลงทดลองของเกษตรกร เนื้อหาหลัก ประเด็น คือ
 - 2.1 กระบวนการจัดการความรู้ในโรงเรียนชาวนาต้นแบบ
 - 2.2 การจัดการความรู้ของเกษตรกร
 - 2.3 ความรู้การจัดการพันธุ์ข้าว

รูปแบบของงานวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)
2. การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. ใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม ดังนี้
 - ระหว่างการจัดการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติในแปลงสาธิตโรงเรียนชาวนาฯ แม่ข่าย
 - การนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติจริงในแปลงทดลองรวมของกลุ่ม
 - การลงพื้นที่สำรวจแปลงสาธิต และแปลงทดลองเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึก
2. แบบจดบันทึกการเจริญเติบโต / ลักษณะประจำพันธุ์
3. แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

/ขั้นตอน...

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

๑. ขั้นเตรียมการ

- ๑.๑ ศึกษาปัญหาภาพรวม ประชุมวางแผนเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหา และกำหนดพื้นที่เป้าหมาย
- ๑.๒ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายกรณีศึกษา
- ๑.๓ ประสาน ส.ป.ก. จังหวัด ขอข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก
- ๑.๔ นัดหมายเกษตรกรลงพื้นที่สัมภาษณ์เกษตรกร และประชุมกลุ่มย่อย

๒. ดำเนินการ

- ๒.๑ ร่วมในกระบวนการโรงเรียนชาวนาต้นแบบ
- ๒.๒ ลงพื้นที่ศึกษารวบรวมข้อมูล ใช้กรอบจากแบบสัมภาษณ์เกษตรกร
- ๒.๓ ศึกษาและประมวลผลข้อมูล
- ๒.๔ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และมีส่วนร่วม
- ๒.๕ เรียบเรียงข้อมูล จัดทำเอกสาร นำเสนอตามขั้นตอน

สรุปผลการศึกษา

๑. การจัดการความรู้ในโรงเรียนชาวนาต้นแบบแม่ข่าย

๑.๑ เป็นกระบวนการที่เป็นความร่วมมือร่วมใจของเกษตรกร ทีมวิทยากรกระบวนการ ทีมพี่เลี้ยง ภาครัฐเครือข่าย ทุกขั้นตอนในการฝึกปฏิบัติการเพาะปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

๑.๒ การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง เกษตรกรได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จะมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะค้นหาความรู้ ที่เป็นความรู้ใหม่ๆ นำปัญหา ำอุปสรรค และวิธีแก้ไขปัญหามาพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ร่วมกัน จนได้ข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่และเกิดการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน

๒. การจัดการความรู้ของเกษตรกรและการขยายผลความรู้ พบว่ามีรูปแบบการจัดการความรู้ และขยายผล ดังนี้

- ๒.๑ ขยายความรู้ผ่านระบบเครือข่าย
- ๒.๒ ขยายความรู้ผ่านสมาชิกกลุ่ม
- ๒.๓ การรณรงค์ และประชาสัมพันธ์
- ๒.๔ ผ่านการอบรมของเครือข่าย
- ๒.๕ ผ่านแปลงสาธิต แปลงทดลอง แปลงเรียนรู้ชุมชน

๓. การพึ่งพาตนเองด้านพันธุ์ข้าว พบว่า

- ๓.๑ มีการนำพันธุ์ข้าวมาแลกเปลี่ยนกันในเครือข่าย
- ๓.๒ มีการปลูกข้าวในแปลงทดลองเพื่อประเมินความเหมาะสมและคัดเลือกพันธุ์ที่ตนเองชอบ ไปปลูกในแปลงนาของตนเอง
- ๓.๓ มีการลดปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์
- ๓.๔ การเลือกปลูกข้าวหลายสายพันธุ์ลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการพัฒนาและยกระดับความรู้ ความสามารถแกนนำเกษตรกร เป็นขั้นตอน
๒. “โรงเรียนชาวนาต้นแบบ” เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยและพัฒนา กลุ่มเกษตรกร
๓. ควรส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์และตอบสนองกับการบริโภค ของคนในท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

๔. ควรมีการพัฒนาแปลงทดลองของกลุ่มเกษตรกร ให้เป็นโรงเรียนชาวนาด้านการเรียนรู้ด้านการผลิตพันธุ์ข้าว

๕. ยกระดับความรู้ และทักษะให้กับเจ้าหน้าที่ ส .ป.ก. เพื่อทำหน้าที่เป็นนักส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง หรือ เกษตรกรรมยั่งยืน

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า ผลงานฉบับนี้เป็นผลงานที่ดีมาก แต่มีบางจุดที่จะเพิ่มเติมไม่ใช่เป็นการปรับแก้ เป็นการเพิ่มเติมเพื่อให้ผลงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอให้คณะกรรมการฯ ท่านอื่น ให้ความเห็น

นางดารณี ชนะชนม์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ขอให้เพิ่มเติมรายชื่อโรงเรียนชาวนา จำนวน ๒๒ แห่ง จากเอกสารในหัวข้อจำนวนประชากร และขอบเขตการศึกษา การจัดการความรู้กระบวนการโรงเรียนชาวนา หากนำรายชื่อโรงเรียนมาใส่เพิ่มเติมว่ามีรายชื่อโรงเรียนอะไร คิดว่าจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือหากจะนำไปศึกษาเพิ่มเติมก็สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้เลย ทั้งนี้อาจจะเพิ่มเติมในส่วนของภาคผนวก เพื่อจะได้ไม่กระทบกับเนื้อหา ส่วนการนำเสนอ การจัดลำดับจังหวัดควรจัดลำดับให้เป็นไปในลำดับเดียวกัน จากที่นำเสนอไว้ในหัวข้อ ระเบียบวิจัย การสาธิตโรงเรียนชาวนา ระบุว่าจังหวัดน่าน แพร่ ยโสธร และจังหวัดมหาสารคาม เวลานำเสนอในหัวข้อผลการศึกษา ก็ควรจะนำเสนอลำดับจังหวัดเหมือนกัน และผลการศึกษางานวิจัยนี้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้หมดแล้ว คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำไปศึกษาและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก

ประธานคณะกรรมการฯ เสนอความเห็น จากสรุปผลการศึกษา จากกรณีศึกษาจาก เกษตรกร ๙ ราย ในการนำเสนอมีด้วยกันสองส่วน ส่วนแรกเป็นเรื่องของบทสรุป อีกส่วนในเอกสารตั้งแต่ หน้า ๔๘ เป็นต้นไป ในเรื่องการจัดการความรู้กรณีศึกษาเกษตรกร ๙ ราย เป็นรายละเอียดข้อเสนอในแต่ละราย ในความเห็นบทสรุป น่าจะนำมาต่อท้ายในรายละเอียดข้อเสนอแต่ละราย เพื่อทำให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการอ่านข้อมูล จะได้ศึกษาได้เลยว่าในรายละเอียดของแต่ละรายเป็นอย่างไร แล้วสรุป คืออะไร เป็นการย้ายข้อมูลไปแทรกเท่านั้น ไม่ได้ปรับแก้อะไร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้น อีกประเด็นกรณีศึกษาเกษตรกร ๙ ราย ถ้าเป็นไปได้ หากสรุปประเด็นออกมาได้ ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้หรือ ประเด็นในเรื่องต่าง ๆ แล้วนำความรู้ ในแต่ละหัวข้อหรือ ประเด็น ที่ซ้ำ ๆ กัน เช่น บทสรุปในเรื่องความรู้พันธุ์ข้าว เกษตรกรทุกราย สรุปว่าเรื่องพันธุ์ข้าวต้องเป็นเรื่องขององค์ความรู้ หรือเรื่องการดูแลดิน เกษตรกรทุกรายบอกว่าต้องดูแลดินอย่างนี้ ก็แสดงว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญต้องนำไปสอนหรือนำไปส่งเสริม จะชี้ได้ว่าประเด็นเหล่านี้ว่าเป็นประเด็นที่สำคัญหรือเป็นประเด็นหลักที่นักส่งเสริมจะนำไปใช้หรือไปพูดคุยกับเกษตรกร เป็นข้อมูลแนะนำให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและการปฏิรูป สอบถามกรณีวัตถุประสงค์ในเอกสารการนำเสนอ กับในเล่มไม่ตรงกัน มีการปรับแก้ไขหรือไม่ จะใช้วัตถุประสงค์ใดเป็นหลัก เพราะถ้าหากมีการปรับแก้จะมีผลกระทบกับเนื้อหาในเล่ม เนื่องจากผลการศึกษาที่แสดงในเล่มสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เดิมที่เสนอไว้อยู่แล้ว ฝากตรวจสอบอีกครั้ง และขอเสริมเพิ่มเติมจากท่านรองเลขาฯ ในส่วนของข้อสรุป เห็นด้วยกับที่จะนำไปต่อท้าย เนื่องจากมีหัวข้อเดิมอยู่แล้วในหน้า ๗๐ ข้อ ๔.๒.๒ จากการศึกษากฎการศึกษา เกษตรกรจำนวน ๙ ราย สามารถนำมาต่อท้ายในหัวข้อนี้ได้เลย นำเฉพาะสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ การปฏิบัติ ก็จะทำให้แต่ละรายเป็นอย่างไร โดยในส่วนบทที่ ๕ ที่เป็นบทสรุป น่าจะเป็นการสรุปภาพรวมทั้งหมดจากผลการศึกษา คือนำผลที่ได้มาสังเคราะห์ หาข้อสรุปอีกที ส่วนประเด็นที่ท่านรองฯ กล่าวในเรื่องการสังเคราะห์ข้อมูล น่าสนใจ เพราะเป็นการนำเอาตัวอย่าง ที่ดีที่สุดจากผลการศึกษาใน เกษตรกร ๙ ราย แสดงว่าต้องมีบทเรียนที่สำคัญ ๆ เพราะฉะนั้นจากตารางที่ ๙ จะทำให้เห็นว่า วิธีการของแต่ละท่านที่ใช้ในการจัดการความรู้ ขยายผลองค์ความรู้ มีอะไรที่เหมือน หรืออะไรที่ต่าง ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตัวผู้ถ่ายทอดเอง ถ้าหากในการศึกษานี้หยิบในสิ่ง ที่เหมือนและสิ่งที่ต่างออกมาก็จะทำให้ได้ต้นแบบที่ดี ที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่อื่นได้ ก็จะมีผลในการยกระดับผลงาน

/ในเชิง...

ในเชิงสังเคราะห์ได้มากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อ ผู้ที่อ่านหรือผู้ที่นำไปใช้ อีกประเด็นที่ปรากฏอยู่ใน หน้า ๘๐ เรื่อง ผลการจัดการความรู้ของเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ค่อนข้างดี แต่ขาดข้อมูลที่มีอยู่แล้ว แต่ไม่ได้นำมาแสดงเพิ่มเติมให้เนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ผลที่เกิดจากการเรียนรู้โรงเรียนชาวนาต้นแบบ มีการพึ่งพาตนเองในด้านต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลในเรื่องการเปลี่ยนแปลง จากเกษตรกร ครัวศึกษา ๙ รายที่ได้มา ชัดเจนมาก เช่น การลดต้นทุน แสดงให้เห็นว่าลดต้นทุนได้เท่าไร มีตัวเลขประกอบ แค่นำมาเพิ่มเติมก็จะทำให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นการนำ ข้อมูลเชิงคุณภาพกับเชิงปริมาณมาแสดงร่วมกันเท่านั้นเอง ในส่วนนี้เป็นการเสนอแนะไม่ใช่เป็นสิ่งที่ต้องทำ จาก ผลงานที่ปรากฏอยู่ก็สามารถรับได้ แต่หากสามารถเพิ่มเติมได้ก็จะทำให้ผู้อ่านได้ประโยชน์มากขึ้น

นางบุญธิชา ชมชื่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน นักวิจัย กล่าว ขอบพระคุณคณะกรรมการฯ ที่ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งบางครั้งนักวิจัยก็มองไม่ถึงประเด็นต่าง ที่แต่ละท่านเสนอ มา ยินดีที่จะนำไปปรับ เพราะต้องการให้ผลงานชิ้นนี้เกิดประโยชน์ ต่อคนรุ่นหลังที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้ คงไม่ใช่ เป็นเพียงแค่เสนอเพื่อเป็นเอกสารสำหรับเป็นผู้เชี่ยวชาญ เท่านั้น

นายเอนก อารมมาศ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน เพิ่มเติมจากที่ ท่านรองฯ ได้กล่าวว่า ถ้าคิด หัวข้อที่จะสื่อให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเอง หรือที่ ดร. อาทิตยา กล่าว ไว้ อาจจะทำเป็นตาราง สั้น ๆ นำข้อมูลเชิง ปริมาณมาประกอบ เช่น การจะสื่อให้เห็นถึงการลดต้นทุน ว่าลดได้ที่เปอร์เซ็นต์ เป็นการสังเคราะห์ เพื่อให้เห็นถึง การพึ่งพาตนเอง จากตัวอย่างข้อมูลในหน้า ๖๕ ผลการศึกษาแต่ละราย แสดงให้เห็นการลดต้นทุน บางอย่างลดได้ บางอย่างลดไม่ได้ ที่ลดได้เห็นได้ชัดเป็นเรื่องของ การใช้เมล็ดพันธุ์ แสดงว่าผลการศึกษาการลดต้นทุนในเรื่องนี้ ประสบผลสำเร็จ เป็นการนำข้อมูลในส่วนนี้ไปประกอบเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น

มติที่ประชุม เห็นชอบ โดยให้ปรับปรุงตามที่คณะกรรมการฯ ให้ข้อเสนอแนะ

(๒) การศึกษากระบวนการการปลูกกาแฟ การแปรรูปกาแฟ และการบริหารจัดการ

ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

โดย นางสาวสุดารินทร์ รอดมณี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ

นายณัฐพล ขานหมัด นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ

สำนักวิชาการและแผนงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการปลูกและการแปรรูปกาแฟ ของเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

๒. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษากระบวนการในการปลูก การแปรรูปกาแฟ การบริหารจัดการ ปัญหาและอุปสรรค ของเกษตรกรในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จังหวัดชุมพร

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

๓. ขอบเขตด้านประชากร เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์

๒. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

๓. รูปแบบการใช้องค์ความรู้ วิธีการปลูก และการแปรรูปกาแฟเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

วิธีการศึกษา การศึกษาวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

๑) การปลูกกาแฟ ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสต้า และเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จำนวน ๖ ราย

๒) การแปรรูปกาแฟ ได้แก่ ประธานกลุ่มฯ และที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูป จำนวน ๔ ราย

๓) การบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการ จำนวน ๓ ราย

ขั้นตอนการศึกษา

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๒ ลงพื้นที่สำรวจที่แปลงปลูกกาแฟ เยี่ยมชมโรงงานผลิต

ขั้นตอนที่ ๓ ออกแบบและสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๔ เก็บข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายหลักทั้ง ๓ กลุ่ม และ ตรวจสอบข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการศึกษา

๑. กระบวนการปลูกกาแฟ ประกอบด้วย

๑.๑ รูปแบบการปลูกกาแฟ ส่วนใหญ่จะใช้ต้นกล้าที่ได้จากการคัดพันธุ์ และเพาะเมล็ดเองเป็นหลัก

๑.๒ การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ นิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์พื้นเมืองถ้ำสิงห์ ที่ให้ผลดก เมล็ดใหญ่ กิ่งแขนงยาว ข้อถี่ เก็บผลผลิตง่าย และให้ผลผลิตดี

๑.๓ การใส่ปุ๋ยและการให้น้ำต้นกาแฟ ในระยะแรกไม่จำเป็นต้องให้น้ำ เพราะส่วนใหญ่ปลูก ในต้นฤดูฝน การให้ปุ๋ยไม่กำหนดปริมาณตายตัว ขึ้นอยู่กับขนาดของทรงพุ่มและการติดผล

๑.๔ มีการปลูกกาแฟ แซมตามความเหมาะสมของพื้นที่ว่างในสวนผลไม้

๑.๕ การทำสาวต้นกาแฟ สำหรับกาแฟที่อายุ ๑๐ ปีขึ้นไป ซึ่งเทคนิคสำคัญที่นิยมใช้ คือ การ โนมต้นกาแฟเพื่อให้แตกกิ่งรอบลำต้น แล้วเลือกกิ่งที่สมบูรณ์ ขนานกับลำต้น และอยู่ด้านในของลำต้น ไม้ประมาณ ๓ - ๕ กิ่ง จากนั้นเลี้ยกิ่งดังกล่าวให้เจริญเติบโตและแข็งแรงดีสักระยะ ก่อนทำการตัดลำต้นเก่าทิ้ง

๑.๖ เกษตรกรจะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่าที่จำเป็น และบางรายอาจใช้ชีววิธีร่วมด้วย

๑.๗ การเก็บเกี่ยวผลผลิต จะเก็บผลผลิตด้วยมือ และเลือกเก็บเฉพาะผลสีแดงและสีส้ม ซึ่งผล กาแฟสุกที่เก็บเกี่ยวแล้วจะเก็บไว้ไม่เกิน ๒ วัน หรือถูกนำไปจำหน่ายให้กลุ่มทันที เพื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูปต่อไป

๑.๘ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟทุกรายได้รับมาตรฐาน GAP ในทุกรายพืชที่อยู่ในแปลงรวมถึงกาแฟด้วย

๒. กระบวนการแปรรูปกาแฟ

๒.๑ มีกระบวนการจัดการผลิตและแปรรูปกาแฟอย่างครบวงจร

๒.๒ มีโรงงานแปรรูปกาแฟเป็นของกลุ่ม รับซื้อเมล็ดกาแฟจากคนในพื้นที่ตำบลถ้ำสิงห์

๒.๓ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการผลผลิตเพื่อแปรรูปกาแฟ เป็นกาแฟคั่ว กาแฟคั่วบด กาแฟ ๓in๑ และกาแฟ ๔in๑

๒.๔ เมื่อรับเมล็ดกาแฟสดจากสมาชิกแล้วจะนำมาเข้าเครื่องสีเปลือกออก เรียกว่า สีสด หรือเปียก ซึ่งเมื่อผ่านการตากจนแห้งแล้วจะได้กาแฟกะลา นำไปสีจะได้กาแฟสา นำไปเข้าเครื่องครีวและบดก่อนนำไปผลิตเป็น ผลิตภัณฑ์กาแฟรูปแบบต่างๆ

๒.๕ มีการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบ น้ำหนัก ความชื้นเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต จะต้อง ล้างทำความสะอาด ฆ่าเชื้อทุกครั้ง

/๒.๖ ผลิตภัณฑ์...

๒.๖ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจำหน่ายภายใต้ชื่อกาแฟถ้ำสิงห์ โดยได้รับมาตรฐานต่าง ๆ ดังนี้ มผช.

OTOP ๕ ดาว อย. และ ฮาลาล

๓. การบริหารจัดการกลุ่ม และดำเนินธุรกิจ

๓.๑ แบ่งโครงสร้างการบริหารงาน หน้าที่ชัดเจน

๓.๒ เกษตรกรมีองค์ความรู้ในการคัดเลือกพันธุ์และขยายพันธุ์กาแฟด้วย ตนเองทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

๓.๓ ประธานกลุ่ม เป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยได้คัดเลือกทีมงานบริหารที่มีความสามารถ มีความสามัคคี และมีความคิดในการบริหารงานไปในทิศทางเดียวกัน

๓.๔ ประธานฯ และกรรมการหลักๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีแนวคิดเหมือนกัน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ มีการวางแผนที่ดี มีการควบคุมการปฏิบัติงานของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๓.๕ มีจุดเด่นที่ใช้หลักการตลาดนำการผลิต มีการวางแผนทางการผลิตและการตลาดที่ดี

๓.๖ มีความสามารถในการจัดหางบประมาณมา สนับสนุนให้กลุ่มฯ ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในเพียงพอต่อการบริหารจัดการในการดำเนินธุรกิจ แหล่งเงินทุนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ ได้มาจาก ๒ แหล่งใหญ่ ๆ คือ เงินกู้จากสถาบันการเงิน และการระดมหุ้นจากสมาชิก

๓.๗ แรงงานในโรงงานมีทักษะ และความชำนาญในการแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟต่างๆ โดยจะมีการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ

ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการให้แก่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ จำเป็นต้องให้สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการ สามารถนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งควรยึดหลักดังนี้

๑. ให้สมาชิกรู้สึกเป็นเจ้าของธุรกิจ

๒. ใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงานในชุมชน เป็นหลัก

๓. ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากสมาชิกของกลุ่ม

๔. ใช้ฐานภูมิปัญญาของท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาระดับสากล

๕. ควรให้ความสำคัญกับการทำบัญชี งบดุล และการวางแผนการตลาด

๖. ควรมีการสนับสนุนคนรุ่นใหม่ ให้นำเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์เพื่อสืบทอดทักษะการปลูก การแปรรูป ตลอดจนการตลาด

ที่ประชุมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าวว่า เรื่องนี้ผ่านการกลั่นกรองมาหลายครั้ง คราวนี้น่าจะเป็นครั้งสุดท้ายที่จะนำเสนอ ขอให้ช่วยกันพิจารณาในส่วนของการจัดทำข้อมูลคิดว่าครบถ้วนสมบูรณ์แล้วหรือยัง การทบทวนวรรณกรรมของผลงานเล่มนี้ ที่แสดงมายังไม่เห็นในส่วนของปัญหา ซึ่งน่าจะดีถ้าจะแสดงในส่วนของปัญหา เช่น ปัญหาโรคแมลง การเก็บเกี่ยว เรื่องแรงงาน ปัญหาต่าง ๆ มีบ้างหรือไม่ เนื่องจากการทำกาแฟเป็นระบบแบบครอบครัวใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ หากในอนาคตเกิดการขยายตัวด้านการเพาะปลูก ปริมาณการผลิตอาจจะมากขึ้น แรงงานอาจจะเกิดปัญหาได้ ถ้ามีทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ก็ควรจะดี หรือในข้อเสนอแนะควรจะมีการเสนอแนะว่าในอนาคตควรจะจ้างงานวิจัยเรื่องอะไรต่อไป เช่น วิจัยเรื่องเครื่องจักรสำหรับเก็บผลกาแฟแบบมือถือ แทนการใช้พลัดทีละเมล็ดๆ อาจจะใช้เป็นเครื่องเขย่าได้ไหม แต่เป็นลักษณะเครื่องเล็กๆ ที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมแบบครอบครัว ไม่ใช่แบบฟาร์มใหญ่ๆ ลองพิจารณาว่าสามารถทำได้หรือไม่ เพื่อจะทำให้งานวิจัยนี้

/สมบูรณ์...

สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะในส่วน ส.ป.ก. สำหรับกลุ่มกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ มีการสนับสนุนงบประมาณเป็นจำนวนมาก ปีงบประมาณนี้ได้สนับสนุนงบประมาณสร้างอาคาร ๑ หลัง เพื่อสนับสนุนการยื่นขอ GAP ซึ่งในส่วนของ GAP ไม่น่ามีปัญหา เพราะระบบการผลิต ระบบการจัดการ ระบบสาธารณสุข ค่อนข้างจะครบถ้วน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาแฟบ้านถ้ำสิงห์ เป็นการจัดการของเกษตรกรที่แท้จริง มีเพียงบางส่วนที่ ส.ป.ก. เข้าไปสนับสนุน และปัจจุบันในเรื่องของพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอนาคต พวกมันฝรั่ง กาแฟ ไม่ใช่ นโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพียงอย่างเดียว ยังเป็นนโยบายของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกด้วย ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยมีกำหนดจะลงไปดูงานกาแฟที่ชุมพร ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป อาจจะมีบริษัท ร่วมไปด้วย เท่าที่ทราบมีบริษัทเนสท์เล่ ได้ทำสัญญากับเกษตรกรบางราย ซึ่งบริษัท มีความต้องการจะขยายพื้นที่จากถ้ำสิงห์ ไปท่าแซะ หรืออำเภออื่น ๆ มีการส่งเสริมให้ปลูกกาแฟ ยุคนี้เป็นยุคเศรษฐกิจของกาแฟ เพราะว่าไปทีไหนก็มีกาแฟสดอยู่ทุกมุมเมือง พอเป็นอย่างนี้ในเมื่อเป็นโอกาสของเกษตรกรแล้ว เราจะทำอย่างไรที่จะสนับสนุนได้ ซึ่งผลของงานวิจัยตรงนี้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะไปสนับสนุนเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ ที่จะเข้ามาศึกษาและนำเป็นรูปแบบในการจัดการ หรือในส่วนของทีมงานที่ไปศึกษาแล้ว ได้มีการพูดคุยกัน บ้างหรือไม่ ว่าในอนาคตถ้า หากจะทำ จะต้องมาศึกษา ว่าถ้าทำแล้วแข่ง ชันกัน ควรจะทำหรือไม่ เพราะประเทศไทยการทำธุรกิจส่วนมากมักจะชอบทำธุรกิจเหมือนกัน เช่น กลุ่มนี้ดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ดี อีกกลุ่มก็จะดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ หรือธุรกิจรีสอร์ทดีก็จะดำเนินธุรกิจรีสอร์ท ไม่มีการ คิดดำเนินธุรกิจที่ต่อเนื่องกันเหมือน กับประเทศที่เจริญแล้ว เช่น หากแหล่งใด มีการดำเนินธุรกิจ โฮมสเตย์ รีสอร์ท ก็จะมีผู้ที่คิดจะดำเนินธุรกิจ อาหาร หรือเรื่องอื่นๆ เข้าไปเสริมกับการท่องเที่ยว ในส่วนของกาแฟก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากเกษตรกรรายย่อย ต้องการจะดำเนินการแบบกาแฟถ้ำสิงห์ มีโรงงาน ก็คิดว่าจะเกิดการแข่งขันไม่ ใช่เชิงบวก ในอนาคตก็ จะมีการตัดราคากันเอง นิสัยคนไทยจะเป็นลักษณะนี้อยู่แล้ว หากในอนาคตกลุ่มอื่นๆ จะดำเนินการต้องบอกว่า หากจะดำเนินการจะต้องเป็นดำเนินลักษณะ ต่อยอด ยกตัวอย่างปัจจุบัน ถ้ำสิงห์ไม่มีเครื่องสำหรับผลิตกาแฟผง ทำลักษณะ Spray Dry กลุ่มอื่นจะ ดำเนินการ ต่อยอดนำกาแฟคั่วบดไปทำ Dry อะไรต่างๆ อย่างนี้จะเกื้อกูลกัน ฝากไว้เป็นโจทย์สำหรับที่จะทำวิจัยต่อไป

นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน กล่าวเพิ่มเติม ส.ป.ก. สนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มฯ นี้เป็นจำนวนมาก และ เคยลงไปดูในพื้นที่ เป็น กลุ่มที่เข้มแข็งและน่าสนใจมาก แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นคือ ในจังหวัดชุมพรมีการแข่งขันการทำกาแฟเหมือนกัน แม้กระทั่งฉลากยี่ห้อยังใกล้เคียงกัน ก็จะเป็นในลักษณะการแข่งขันเอง ลงไปเพื่อที่จะ ศึกษาว่าช่องทางจะเป็นอย่างไร ทางกลุ่มฯ ก็จะมีการทำกาแฟสำเร็จรูปกาแฟ mino ซึ่งทำมานานมีความชำนาญ ส่วนกาแฟผงที่ทำนรองๆ กล่าวถึง ก็เป็นเรื่องที่น่าจะไปต่อยอด เพราะตอนที่ไปต้องการจะเห็นกาแฟผงสำเร็จรูป (Instant coffee) ปรากฏว่าทางกลุ่มฯ ยังต้องจ้างบริษัทผลิตอยู่ กาแฟที่นี้เป็นกาแฟที่รสชาติดี ถ้ามีการทำตลาดตรงจุดนี้ ถ้าเทียบกับเนสกาแฟ ทางกลุ่มฯ นี้กินขาด เพราะฉะนั้น เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่านำไปต่อยอด เนื่องจากมีคนบางกลุ่มนิยมกินกาแฟแบบผงสำเร็จรูป แต่ว่ามีการผลิตน้อยมาก วันนั้นไปก็ไม่มีที่ขวด ช่องทางนี้ก็ น่าจะศึกษาต่อ ฝากไว้เป็นแนวคิด

นางสาวสุรางค์ ผลประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปฏิรูปที่ดิน กล่าวเพิ่มเติม มีประเด็นที่จะเสริมในเรื่องการตลาดที่บอกว่า เป็นปัญหาอยู่ หรือจะมองอีกมุมหนึ่ง เนื่องจากปัจจุบัน ผู้บริโภคมีความต้องการ ในเรื่องของสุขภาพ อย่างกาแฟ mino โดยทั่ว ๆ ไป จะนำไขมันที่ไม่อิ่มตัว ไขมันทรานส์ (trans fat) ไปผสม ซึ่งตรงนี้ในแถบอเมริกาที่ตื่นตัวกันมาก ดูจากอาหารบางอย่าง จะมีการระบุไว้เลยว่าไม่มีไขมัน ทรานส์ ซึ่งทางภาคใต้มีมะพร้าว ไม่ทราบว่าตรงนี้จะมียุทธวิธีใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ได้หรือไม่ เป็นการต่อยอดเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการตลาด ก็เป็นอีกมุมมองหนึ่ง ถ้าทำได้ก็จะดีมาก

นายเอนก อารมมาศ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน สอบถามว่าขอบเขตที่ทำการศึกษานี้จบแค่นี้ใช่หรือไม่ ไม่ดำเนินการต่อแล้วใช่หรือไม่ ในส่วนที่กล่าวถึงปัญหาอุปสรรค ไม่ทราบว่า มีที่มาจาก การสัมภาษณ์หรือไม่ หากพิจารณาจาก กรอบแนวคิดการวิจัย หน้า ๔๕ การศึกษากระบวนการครบถ้วนแล้ว หรือจะบอกว่า

/ศึกษา...

ศึกษาการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจ การปลูกการแปรรูป การตลาด การบริหารองค์กร ก็ครบถ้วน หรือจะบอกว่า การบริหารจัดการด้านนี้ จังหวัดนี้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า ข้อเท็จจริง หรือหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูก การแปรรูป การตลาด การบริหารองค์กร ตามหัวข้อที่ตั้งไว้ว่าจะดำเนินการอย่างไร หากบอกว่าดำเนินแล้ว ความสำเร็จแล้วก็ถือว่าสำเร็จ ส่วนที่มีปัญหาอุปสรรค ที่กล่าวมาจะนำมาใส่หรือไม่ ถ้าไม่ใส่ก็ตัดทิ้ง ถ้าจะใส่ต้องมีการทบทวนวรรณกรรม ตามที่ท่านรองฯ กล่าวว่าถ้าจะศึกษาวิสาหกิจฯ การบริหารจัดการ จะดูแค่กระบวนการเท่านั้นใช่หรือไม่ ถ้าใช่ก็ไม่ต้องทำอะไร แต่ถ้าจะมองว่า กระบวนการ ผล ปัญหาอุปสรรค และแนวทางในการส่งเสริมในอนาคต ก็ต้องปรับอีกรอบหนึ่ง จึงถามนักวิจัยว่าจะศึกษาแค่ไหน ถ้าแค่กระบวนการ ก็จบ หากมีปัญหาอุปสรรค ก็เพิ่มข้อมูล หากจะให้สมบูรณ์ การวิจัยในอนาคตต้องมีปัญหาอุปสรรค ปัจจัยสำเร็จ หรือว่าแนวทางที่จะทำให้การขยายผลต่อไปอย่างที่ท่าน ผู้เชี่ยวชาญ สุรางค์ เสนอไป ก็เป็นสิ่งที่ตอบโจทย์ หากจะดำเนินการแค่นี้ก็ได้ ปรับหัวข้อให้กระชับ ตัดบางอย่างทิ้ง ก็เห็นด้วยให้ผ่าน

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าว เป็นการเพิ่มโจทย์วิจัยอีกโจทย์หนึ่ง แล้วแต่จะเพิ่มในงานวิจัยนี้ หรือจะเป็นงานวิจัยใหม่ ที่มีวิธีคิดอย่างไรตามข้อเสนอแนะนี้

นางสาวสุดารินทร์ รอดมณี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ นักวิจัย อธิบายว่า กรอบเดิมจะเป็นรูปแบบคล้ายๆ การถอดองค์ความรู้ในเรื่องของการปลูก ผลผลิต แปรรูป และการบริหารจัดการ อะไรเป็นปัจจัยเด่น ทำไมกลุ่มนี้ถึงประสบความสำเร็จ ในขณะที่ทำการศึกษาก็พบว่าระหว่างที่ กลุ่มลุ่มลูกคลุกคลานมีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง และตัวเกษตรกรรวมทั้งกลุ่มเองมีแนวทางแก้ไขปัญหายังไง ก็จะปรากฏอยู่ในผลการศึกษา แต่จะอยู่นอกกรอบ ส่วนเรื่องของแนวทางการแก้ไขก็นำไปใส่ในข้อเสนอ เพิ่มเติมว่าจาก กรอบนี้จากการที่พบปัญหาอุปสรรค ควรจะมีแนวทางอย่างไรเพื่อจะต่อยอดงานวิจัยต่อไป โดยขออนุญาตคงกรอบงานวิจัยไว้เหมือนเดิม

นางอาทิตยา พองพรหม ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน กล่าวเพิ่มเติม ขออนุญาตเสริมนักวิจัย ตรงเรื่องของปัญหาอุปสรรค คิดว่าจำเป็นต้องคงไว้ เพราะว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการดำเนินงาน ในการนำมาสรุปตอนท้าย กรณีที่ตั้งปัจจัยหรือบทเรียนบางอย่างออกมาจากสิ่งที่เห็น ความสำเร็จนั้นต้องมีอะไร ปรากฏ อาจจะไม่สมบูรณ์ อยู่ในนั้น เพราะฉะนั้น การที่มองเห็นจุดอ่อน จุดแข็ง ของกลุ่มจะนำไปสู่การทำข้อเสนอแนะ เพราะข้อมูลชุดนี้ต้องคืนให้กับชุมชน เพื่อจะได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่วนที่สองก็คือการต่อยอดงานวิจัย ต้องขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญสุรางค์ เห็นด้วยเป็นอย่างมากซึ่งจะเป็นเรื่องที่ต่อจากท่านรองฯ กล่าว ว่า คนไทยมักจะทำอะไรที่ซ้ำ ๆ และแข่งกัน กลุ่มนี้จุดเด่นของผู้นำเท่าที่เห็น เก่งมาก เพราะฉะนั้นถ้าจะทำให้ตนเองแตกต่างอาจจะต้องกล้าที่จะก้าวข้ามบางสิ่งบางอย่าง แล้วก็มองในเรื่องของกระแสสุขภาพ เรื่องนี้น่าสนใจฝากนักวิจัยด้วย

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าว เท่าที่ฟังมีโจทย์อยู่ ๓ เรื่อง คือ ๑) โจทย์ในเรื่องของอนาคตถ้าปลูกมากขึ้นปัญหาแรงงานจะอย่างไร จะทำเครื่องเก็บเกี่ยวได้อย่างไร ทำเครื่องอย่างไรที่จะเขาทำให้ผลกาแฟที่เป็นสีเชอร์รี่ให้หล่น เพราะว่ากาแฟคุณภาพดีที่สุดก็คือสีเชอร์รี่ ๒) เรื่องของธุรกิจ วิสาหกิจ ตามที่ ดร.อาทิตยา กล่าวว่าควรจะเป็นอย่างไร ปัจจุบันกลุ่มถ้าสิ่งที่มีความพร้อมที่จะลงทุนในอนาคต แล้วกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดชุมพร ถ้าจะไปศึกษาก็ต้องมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ก็จะใหญ่ขึ้นไปอีก ตรงนี้คิดว่า หากจะทำการวิจัย ทำ proposal ไปขอทุน สวก . สกว. เลย์ดีหรือไม่ แล้วก็ศึกษาวิจัย กลุ่มกาแฟต่างๆ ในจังหวัดชุมพร เพื่อเอามาเป็นองค์ประกอบในการวิจัยธุรกิจต่อยอด เช่น ไปต่อยอดทำเครื่อง dry กาแฟให้เป็นกาแฟสำเร็จรูป ถ้าทำอย่างนี้ได้ ในอนาคตน่าจะดี ๓) เรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญสุรางค์ฝากไว้ ทำอย่างไรที่จะไปจัดการในเรื่องของผลิตภัณฑ์ให้เป็นผลดีกับสุขภาพ แล้วก็ผลิตขายเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ เป็นจุดขายให้กับกลุ่ม

นางสาวสุดารินทร์ รอดมณี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ นักวิจัย อธิบายเพิ่มเติม ปัจจุบันเกษตรกรจะใช้ แรงงานต่างด้าวเป็นหลักในการเก็บผลผลิต ในส่วนเครื่องจักรอุปกรณ์ เช่น Spray Dry /เป็นเครื่อง...

เป็นเครื่องผลิต ผลิตภัณฑ์หลัก กาแฟคั่ว และคั่วบด โดยเกษตรกรจะคัดเกรดดีส่งไปบริษัทเขาช่อง ให้ทำการ Spray Dry แล้วก็ซื้อคืนกลับมา กาแฟ 4in1 ส่งให้ คอฟฟี่ฟาร์ม เป็นผู้ผลิต โดยขณะนี้มีปัญหาในเรื่องเงินลงทุน จากที่ไปสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม บอกว่ากลุ่มมีความคิดที่จะทำเอง แต่ว่าเทคโนโลยี เครื่อง Spray Dry ราคาเป็นล้าน ต้องมีการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี เพราะว่าเป็นกระบวนการผลิตที่ค่อนข้างละเอียด ต้องมีการควบคุมอุณหภูมิ มีความซับซ้อน ส่วนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้อมูลจะอยู่ในเล่ม หน้า ๘๗ ซึ่งวิสัยทัศน์ของตัวประธานกลุ่มเอง จะเน้นในเรื่องของผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอยู่แล้ว ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ที่ผสมดอกคำฝอยซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขายดีที่สุด ผ่านทางช่องไปรษณีย์ไทยครองอันดับหนึ่งตลอดมา จากการสัมภาษณ์มีการเพิ่มทางเลือก จะมีผลิตภัณฑ์ที่ผสมใบแปะก๊วย เป็นการร่วมมือวิจัยกับทางมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีการพูดคุยกันอยู่ แต่ปัญหาที่สำคัญคือทางกลุ่มมีแผนกควบคุมการผลิต (QC) แต่ยังขาดในส่วนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (R&D) ซึ่งต้องใช้คนที่มีความรู้ความสามารถ

ประธานคณะกรรมการฯ กล่าว ในส่วนนี้นักวิจัยควรจะไปเพิ่มเติมในข้อเสนอแนะว่าจุดนี้ต้องเติมอะไร เพื่อให้ผู้ที่มาอ่านวิจัยจะได้รู้ว่าจะต่อยอดเรื่องอะไร ผাগให้ไปปรับก่อนที่จะไปจัดทำรูปเล่ม

มติที่ประชุม เห็นชอบ โดยให้ปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่นๆ

- ไม่มี -

เลิกประชุมเวลา ๑๑.๓๐ น.

(นางวันเพ็ญ จิรทรัพย์เจริญ)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นางสาววิไลลักษณ์ เพชรล้อม)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน

คณะกรรมการและเลขานุการ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม